

TÜRKİYE'NİN YÜZ YILI

SOSYAL POLİTİKALAR

Editör
Faruk Taşçı

SOSYAL POLİTİKALAR

Editör: Faruk Taşçı

Nokta Yayınları : 9

Türkiye'nin Yüz Yılı : 2

Dizi Editörü : Lütfi Sunar

Genel Yayın Yönetmeni : Yusuf Temizcan

Yayına Hazırlayan : Elif Yavuz

Tasarım : Seyfullah Bayram

Baskı-Cilt : Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım,
Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43 Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)

1. Baskı : İstanbul, Aralık 2023

ISBN : 978-625-98689-2-9

İletişim : Sultantepe Mh. Cumhuriyet Cd. No: 39/1
Fıstıkağacı İş Merkezi, Üsküdar, İstanbul
editor@noktakitap.com | noktakitap.com.tr
(Sertifika no: 53575)

© Nokta Yayınları 2023

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Nokta Yayınları, Nokta Yayın Grubu'na ait bir markadır.

TÜRKİYE'NİN YÜZ YILI

SOSYAL POLİTİKALAR

Editör
Faruk Taşçı

Türkiye'nin Yüz Yılı Dizisi

Dizi Editörü: Lütfi Sunar

Türkiye'nin Yüz Yılı dizisi, cumhuriyetin yüzüncü yılında geçmişe yönelik bir muhasebe ve geleceğe dair bir hazırlık yapmayı amaçlamaktadır. Türkiye yüz yıl içerisinde Osmanlı'dan devralınan miras üzerinde pek çok dönüşümlere, kırılmalara ve yeniliklere şahitlik etmiştir. Dizi içerisinde belirlenen temel alanlarda yaşanan önemli gelişmeler, veriler temelinde incelenerek bir değerlendirme çerçevesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda hazırlanan kitaplarda alanda yaşanan gelişmelerin özgün bir bakış açısı ile kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi bugün sahip olduğumuz birikimin tespit edilebilmesi için de önem arz etmektedir. Her kitabın sonunda sunulan kronoloji ile Türkiye'ye dair yüz yıllık bir bilanço sunulmaktadır.

Dizide; siyasal hayat, kültür-sanat, yükseköğretim, sosyal politikalar, iktisat, göç, dış ilişkiler, sağlık ve şehirleşme gibi geniş bir yelpaze ile Türkiye'nin serüveni aktarılmaktadır.

Yazarlar Hakkında

Abdullah Erol

Dr. Öğretim Üyesi; lisans öğrenimini 2006-2010 yılları arasında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans öğrenimini, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Tezli Yüksek Lisans Programı'ndan "Kıdem Tazminatı Fonunun İşgücü Piyasasının Esnekliğinin Sağlanması Yönündeki Etkileri" başlıklı teziyle 2014 yılında mezun olmuştur. Doktora öğrenimini de yine İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yer alan Çalışma Ekonomisi Doktora Programı'ndan, 2019 yılında sunduğu "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku'nda İş Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru" başlıklı teziyle bitirmiştir. "Hukuki ve Sosyal Boyutlarıyla İşçi Benzeri Çalışan Kavramı" isimli kitabın da yazarı olan Erol, İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde Doktor Öğretim Üyesi olarak akademik faaliyetlerine devam etmektedir.

Faruk Taşçı

Prof. Dr.; Rize-Pazar'da 1982 yılında doğdu. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde (2005), yüksek lisansını (2007) ve doktorasını (2011) İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde bitirdi. Aynı bölümde 28 Aralık 2020'den bu yana Profesör olarak görevini sürdürmektedir. *Sosyal Politikalarda Can Simidi: Sosyal Yardım* (2010), *Sosyal Politika Ahlakı* (2012, 2017), *Türkiye'de Sosyal Politika ve Dönüşüm: Zihniyet, Aktörler ve Uygulamalar* (2017), *Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar: Tarih, Yaklaşım ve Uygulama* (2018), *Bir Şehrin Sosyal Politika Yönetim Rehberi: Esenler Örneği* (Ortak, 2019), *Sosyal Refah: Bütüncül Bir Perspektif* (2020), *Sabahattin Zaim: Ahlak, Fikir ve Aksiyon* (2021) ve *Uluslararası Öğrencilerin Türk Diline Uyumları: İstanbul Üniversitesi Örneği* (Ortak, 2022) adlarında telif kitapları yanında *Türkiye'de Sosyal Politika Aktörleri: Zemin ve Uygulama* (2017), *Sabahattin Zaim ile İktisat, Toplum ve Siyaset* (2019) ve *İnsan, Toplum ve İktisat: Sabahattin Zaim Düşüncesinin Ana Hatları* (2020), *Türkiye'de Sosyal Siyaset Alanın Oluşumu: İstanbul Üniversitesi Geleneği* (2021), *Sosyal Politikalarda Ak Partili Yıllar* (2023) adlarıyla kitap editörlükleri ve *Devletin Ekonomideki Rolü: İslami Bir Bakış Açısı* (2018) çevirisi bulunmaktadır. Ulusal İstihdam Stratejisi çalış-

taýlarında (2009, 2011) komisyon üyeliği, 10. Kalkınma Planı Sosyal Yardımlar ve Hizmetler Çalışma Grubu'nda (2013) raportörlük görevlerini yürüttü, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 1. Yaşlılık Őurası Yaşlı Ekonomisi komisyon üyeliğinde bulundu (2019) ve T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın "Aile Eđitim Programı İçerik Deđerlendirme Çalışması"nda program geliştirme ekibinde yer aldı (2022). Polis Meslek Yüksek Okulu'nda "Toplumsal Psikoloji" (2007-2010), Harp Akademileri Komutanlığı'nda "Kamuda İř Etiđi" (2013), Diyanet İşleri Bakanlığı Haseki Eđitim Merkezi'nde "Engellilere Yönelik Sosyal Yardım ve Hizmetler" (2015) ve TRT'de Hizmet İçi Eđitim kapsamında "İř Ahlakı" (2022) dersleri verdi. Dönemin T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki *Sosyal Politika Çalışmaları* dergi editörlüğünü (2018-2019) yürütmüş olan Taşçı'nın sosyal politika alanında birçok ürünü bulunmaktadır ve İslam'da ekonomi ve Őehir gibi konular ile de ilgilenebilir.

Fuat Bayram

Prof. Dr.; 1973 yılında Erzincan'ın Refahiye ilçesinde doğdu. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1994 yılında mezun oldu. Aynı üniversitede İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı'nda araştırma görevliliğinden profesörlüğe kadar görev yaptı. 2018-2020 yılları arasında Avrupa Eğitim Vakfı'na ait Kıbrıs Adakent Üniversitesi'nde rektörlük yaptıktan sonra yine aynı vakfa ait Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi'nin kurucu rektörlük görevini üstlendi. Halen Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak akademik yaşamına devam etmektedir.

Nergis Dama

Dr. Öğretim Üyesi; 2008 yılında Kocaeli Üniversitesi Matematik Bölümü'nden lisans, 2012 yılında ekonomi dalında yüksek lisans derecesini aldı. 2016'da Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Anabilim Dalı'nda "Türkiye'de Sosyal Yardımların Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nde öğretim üyesi olan Nergis Dama sosyoekonomik eğitsizlikler, refah politikaları, istihdam politikaları ve sosyal yardım konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

Sayım Yorğun

Prof. Dr.; 1988 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda 1992 yılında "Türkiye'de Sosyal Diyalog ve Çalışma Barışı" tezi ile yüksek lisansını, 1988 yılında "Küreselleşme Sürecinde Sendikalar ve Türkiye" başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı. 1999 yılında Kocaeli Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde yardımcı doçent olarak göreve başlayan Yorğun, bölüm başkan yardımcılığı ve anabilim dalı başkanlığı görevlerinde bulundu. Yorğun, 2001-2003 yılları arasında Cornell University New York State School of Industrial and Labor Relations, Department of Collective Bargaining, Labor Law and Labor History bölümünde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. 2011 yılı yaz döneminde misafir araştırmacı olarak İngiltere'de Department of Management, Birkbeck University of London'da görev yaptı. 2012 yılında doçent olan Yorğun, 2014 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'ne geçti. 2018 yılında profesör olan Yorğun, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*'nin baş editörlük, *Turizm ve Araştırma Dergisi*'nin (TURAR) yönetici editörlük görevini yürütüyor ve 2019 Aralık ayından itibaren dekan olarak görev yapmaktadır.

Yusuf Alper

Prof. Dr.; 1959 Konya (Ahırlı) doğumludur. İlköğretimini Konya merkez Selçuk İlkokulu'nda, orta ve lise öğretimini yatılı öğrenci olarak İvriz Öğretmen Lisesi'nde (Konya/Ereğli), lisans eğitimini 1981 yılında Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde tamamladı. Aynı yıl, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'ın başkanlığını yaptığı Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Kürsüsü'nde asistan olarak akademik hayatına başladı. Doktora eğitimini Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Prof. Dr. Turan Yazgan'ın tez danışmanlığını yaptığı "Sosyal Güvenliğin Tasarruf Eğilimine Tesirleri" konulu tez çalışması ile 1985 yılında tamamladı. Akademik hayatı 1982 yılında ismi çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü olarak yeniden belirlenen bölümde geçti. 1986 yılında öğretim görevlisi ve yardımcı doçent, 1988 yılında doçent ve 1994 yılında profesör unvanlarını alarak görev yaptı. Akademik çalışmalarını genel olarak "sosyal politika" ancak özellikle "sosyal güvenlik"le ilgili konularda yoğunlaştırdı. Türk sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar içinde yer aldı. Son 5 Kalkınma Planı hazır-

lık çalışmalarında Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu üyesi ve başkanı olarak görev aldı. 25 yıldır Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı resmi arabulucusu olarak görev yapmaktadır. Halen Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğretim üyesi olarak aktif akademik hayatını devam ettirmektedir.

Zeki Karataş

Doç. Dr.; 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nden mezun oldu. Bir yıl özel bir huzurevi bakım ve rehabilitasyon merkezinde idareci olarak çalıştıktan sonra on yıl Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda sosyal hizmet uzmanı ve idareci olarak görev yaptı. 2011 yılında Rize Üniversitesi Din Psikolojisi Bilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. 2012 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak atandı. 2016 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda doktorasını tamamladı. 2021 yılında sosyal hizmet alanında doçent oldu. Çocuk koruma sistemi, evde bakım hizmetleri, aile danışmanlığı, manevi sosyal hizmet, madde kullanım bozukluğu ve adli sosyal hizmet alanında yayımlanmış kitap, kitap bölümü, makale ve bildirileri bulunmaktadır.

İçindekiler

Önsöz	xi
Yüz Yılda Türkiye’de Sosyal Politikalar: Kavramsallaştırma ve Dönemlendirme <i>Faruk Taşçı</i>	1
Türkiye’de Bireysel İş İlişkilerinin ve Kanuni Çerçevesinin Yüz Yıllık Gelişimi <i>Abdullah Erol</i>	15
Türkiye’nin Yüz Yıllık Çalışma Hayatında Sendika Hukukunun Gelişimi <i>Fuat Bayram</i>	55
Türkiye’nin Yüz Yıllık Sürecinde Sendikal Hareketin Gelişimi <i>Sayım Yorğun</i>	129
Türk Sosyal Sigorta Sistemi: Tarihi Gelişimi, Gerçekleşmeler, Başarılar ve Sorunlar <i>Yusuf Alper</i>	195

Türkiye'nin Yüz Yıllık Sürecinde Sosyal Yardımlar <i>Nergis Dama</i>	214
Sosyal Hizmetlerin Türkiye'deki Yüz Yıllık Gelişimi <i>Zeki Karataş</i>	283
Türkiye'nin Sosyal Politikalar Kronolojisi: 1923-2023 <i>Faruk Taşçı</i>	311

Önsöz

Batı'da Sanayi Devrimi sonrasındaki olumsuzluklara çözüm getirmenin çabası olarak beliren sosyal politikanın varlığı 150 yılı bulduğu gibi Türkiye'nin yüz yıllık sürecinde de sosyal politikanın yeri ilgiye değerdir. Türkiye'nin sosyal politikaları konusunda belli dönemler veya konular üzerinde çalışmalar bulmak mümkündür. Bazen tek parti dönemi sosyal politikası olarak çoğu zaman da herhangi bir dönemde yoksulluk, engellilik, yaşlılık veya çalışma hayatı odaklı sosyal politika üzerine çalışmalar bulmak mümkündür. Ancak Türkiye'nin yüz yıllık süreci henüz tamamlanmak üzere olduğu için, Türkiye'nin yüz yıllık sosyal politikasını ortaya koyan ilk çalışma olarak elinizdeki eser bulunmaktadır.

Eserin bölümleri, bireysel iş hukuku, sendikal hukuk, sendikal hareket, sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmet olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Bireysel iş hukukunu genç akademisyenlerden Abdullah Erol kaleme almıştır. Sendikal hukuk, alanın önemli isimlerinden Fuat Bayram'ın kaleminden çıkmıştır, sendikal hareketlerin gelişimi ise sendikaların yakından bildiği bir isim olan Sayım

Yorğun tarafından yazılmıştır. Sosyal sigorta bölümü, Türkiye’de alanında duayen olan Yusuf Alper imzalıdır. Sosyal yardımlar, saha çalışmalarında etkili bir isim olan Nergis Dama tarafından, sosyal hizmetler bölümü de bürokrasi tecrübesi de olan Zeki Karataş tarafından yazılmıştır. Tüm bölümleri dikkate alan bir giriş yazısı da Faruk Taşçı tarafından kaleme alınmıştır.

Nihayetinde; eserin kaleme alınması noktasında teklifini sunan Prof. Dr. Lütfi Sunar’a teşekkür eder, okuyanlara faydalı olmasını temenni ederim.

Faruk TAŞÇI

Üsküdar / Kasım 2023